

יה א ב ג מיי פ"ג מהל'
מלת הלכה ה סמג
עשין כ טור וז"ע ח"מ
פ"י רעו סעיף ה [ונבא אלפס
דמלתאן פ"ח דף ק"ח]:
יש ד מיי שם הלכה ב
טוש"ע שם סעיף ג
[ונבא אלפס ס:]

דהוא מיית ברישא. והיינו טעמא כדלמך צפ"ק דערצין (דף טו).
דליידי דזוטורא חיותיה עיילא ליה טיפתא דמלאך המות
ומחמתא ליה לסימנין והא דלמך צפרק בהמה המקשה (חולין דף ע"ד).
השוחט בהמה ומלאכה בה בן תשעה חי כו' היינו דוקא כששחטה או
הרגה שאז היא מתה תחלה כדלמרי'
צפ"ק דערצין ט (דף טו). וסס) והא
דלמך (ה) דהשוחט (חולין דף נ"ח).
דמתה אמו והדר ילדתה היינו מתה
על ידי אדם אי נמי על ידי מלאך
המות וכגון שנעקר הולד ללאם דאז
אין הולד מת כדמשמע צפ"ק דערצין
(דף טו). וסס) וס"ת כיון דזהרירא או
נעקר ללאם היא מיימא צרישא ולא
הולד אי"כ אמאי נקט בן יוס אחר
עובר נמי נוהל ומנחיל ו"ל דבן יוס
אחד פסיקא ליה אצל בעובר לא
פסיקא ליה למיתני נוהל ומנחיל:
ופרכס תראה פרכוס. וס"ת

ב ה מיי פכ"ב מהלמט
מכירה הלכה י ופ"ח
מהל' זכה הלכה ה סמג
עשין פכ טור ש"ע ח"מ
פ"י רי סעיף א ופ"י רעו
סעיף ט:
בא ו מיי פכ"ב מהל'
מכירה הל' י סמג ט
טור וז"ע ח"מ פ"י רי
סעיף א:

רבינו גרשום

והא הוה עובדא. דמתה
אמו ואח"כ פרכס העובר
הכי פרכוס אלמא דבתר
גזר חיי: [נפדי דהדוח].
שומה חיותו לזנב הלטאה
שפוחתא ומפרסת והוא
חיותו אינו חיות: מה בריה
דב ויפך משמיה דרבי
אמר. הא דקתני מתני תינוק
יוס אחר נוהל ומנחיל הכי
מפרש לה לומר שממעט
בחלק בכורה. אשם היו
בט' אחין וזה חתינוק חלק
הנסיים ב"ה חלקים ונטול
העבור פי שנים יאזי ליתא
להאי לא היו מחלקין אלא
לי' חלקים ונטול העבור ב'
חלקים ואם מה האי תינוק
יחלקו חלקו ביהו בעיניה:
אבל עובר אינו ממעט.
שלא היה כלום ולעולם
המזכה העובר קנה: מאי
טעמא. אינו ממעט: וילדו
לו בניס. בחיי ממעט:
בכור הנוול לאחר מיתת
האב. כגון שילדה תאומים
וניכר הכבור ונטול החלה:
כתיב תלת לישני דרבא.
כתיב לומר שממעט בחלק
בכורה ויהי תרוי: ואם
תאמר משמיהו. תאמר אם
ילדה אשתו זכר וטבל מנה
ילדה נקבה נטול מאתם
דמשמע המזכה לעובר קנה.
משמיהו היינו טעמא הואיל
ואדם קרוב אצל בנו: איימי
לי עשרה. כדי לפרסומי
מילתא דרייה: אמר ליה זיל
קני כחד מיניהו. כשנולדו
ורישו את אביהן ויחלקו את
ירושתן אי האי נטיב טפי
אי לא ולדבדי הכל המזכה
לעובר לא קנה: ר' אבין
ורבי מישא ורבי ירמיה
אמרו את חלק לטליא.
לדבור זה במקום בניא
דיהו ליה לומר כשנעשו
זיכה לו חלק אחד מנכסיו
כאחד מן הבנים שהיה לו
ויחלקו המתור ויטול גם
הוא חלק עמון ומתלה
יטול אחד קודם חלקיה
שאם יהי לו הבנים ג' לבד
מטליא יטול הוא (ה) רוב
המתלה תחלה וכן המתור
ירשול כחך מהם: ר' אבהו
ור' יצחק נפחא ור' אבהו
לית חולק טפי לטליא. האי
בר קשישא לית ליה שום
חלק טפי במקום בניא אלא
יטול באחד מהן לית שום
חלק יתור: אמר ליה. ר'
ירמיה: שטישא דמ' כוותן
דאנן קשישן מניכרי. אלא
מאי קא סברת דהלכתא
כוותיכו לא דרדקי אתון:
מדי בקשישא תליא מילתא
בטעמא תליא מילתא.
וטעמא דילן הסתבר טפי.
ואיל ר' ירמיה ואימא
לי טעמא מאי לית חלק
לטליא. אמר ליה אבהו:
זיל לגבי דר' אבין ברי:

דהנחיל ממונו לאחיו מן האב. ולא צדדיא מן לה אלא מדוקי' דהך
דתנן לקמן (דף קנ"ח): נפל הבית עליו ועל אמו כו' דמשמע דאם מת
קודם אמו אין יורשי הבן יורשי ממונו האם וביש נוחלין) נמי דייקנין לה
ממתני' דהאשה את צנה והאשה את בעלה מה האשה את בעלה
אין הבעל יורש את אשתו בקצר אף
האשה את צנה אין הבן יורש את
אמו בקצר להנחיל לאחיו מן האב.
אבל אילו מתה אם תחלה ואחר כך
מת עובר היה מנחיל לאחיו מן האב
דלעולם אימא לך דעובר יורש:
ופרכס. העובר אחר יליאת נפשה:
ומשני מידי דהוה אונס הלטאה.
שפרכסת אחר שחכמה מן הלטאה
ואין צה חיות: מר בריה דרבי יוסף
משמיה דרבא אמר. לעולם אימא לך
זימנין דהיא מיימא צרישא ואחר כך
עובר ומנחיל העובר לאחיו מן האב
לעיל [ע"פ] שאני התם דמעיקרא רפויי
מרפייא צדייהו ואתא למימר דעובר
אינו יורש שיטת גמרא הוא זה אולי
הכא וקא מדמי ליה וזיל הכא וקא
מדמי ליה ולעולם הך משנה דבן יוס
אחד נוהל ומנחיל) לאו למעוטי עובר
מתני' ירשה אלף למעוטי דלמי ממעט
בחלק בכורה וכדמפרש ואזיל שא
לומר דבן יוס אחד ממעט בחלק
בכורה כגון יעקב שמת והניח שני
בנים ראובן ושמעון והניח שנים עשר
מנה ראוי הצבור ליתול פי שנים כחמס
מן אחיו ויטול ראובן שמנה מנים
ושמעון ארבעה מנים נולד לוי צחי
יעקב ומת יעקב צו צה אחרי לידת
לוי נמלא נוטל ראובן ששה ושמעון
שלושה ולוי שלושה ומת לוי צו ציוס
ושמעון ארבעה מנים נולד לוי צחי
יעקב ומת יעקב צו צה אחרי לידת
לוי נמלא נוטל ראובן ששה ושמעון
שלושה ולוי שלושה ומת לוי צו ציוס
אחרי מיתת צחי דהוה ליה צו צו
אחד ומנחיל לאחיו שלושה מנים הראובן
לו ובאלו לא יטול ראובן חלק בכורה
כנגד שמעון שהרי מנח אחיו לוי הוא
יורש נמלא ראובן נוטל שבעה מנין וחצי
ושמעון ד' מנין וחצי נמלא שמעון
לידת לוי לראובן חצי מנה מחלק
בכורתו. ודוקא בן יוס אחד אצל אם
היה לוי עובר כשמת צחי יעקב ואח"כ
נולד לוי אינו ממעט בחלק בכורה
אלא בחלק פשיטות כיצד מת צחי
ארבעה מנים בחלק בכורה כאילו
אין העובר בעולם שהרי לא הניח
יעקב בנים ילודים אלא ראובן ושמעון
אחד יטול שלש מנים חסר שליש וגם אם יחזור וימות לוי יטול אחיו
הכל ח' מנין ואם היו עשרה אחין יחלקו חלק לוי לעשרה חלקים וחלק בכורה לא יזוז מקדמותו: וילדו לו בעינין. כשנולדו לאב צחייו אמר
רחמנא לתת לו פי שנים [דברים כח] חלק בכורה על אחיו שם אחד אצל עובר הנוול לאחר מיתתו של אב לא קרינא ביה וילדו לו ולגבי חלק בכורה
כמאן דלימא דמי ויטול הבכור חלק בכור גדול לפי חשבון אותן אחין הנולדים צחי צחי: בכור הנוול לאחר מיתת האב. כגון ילדה תאומים
או היו יעקב נשים הרבה ונולד ראובן אחר מיתתו מלאה ויוסף מרחל: יביר צענון. וכיון דנולד צחייו אפילו לא ראהו צחייו ולא הכירו מימיו
הואיל וראוי להיכרם אין היכרם מעכבת צו כד' יורא דכל הראוי לצילה כו' [לעיל דף פ"א]. צפר"ח: וא"ס משנאינו. דאיתבייה רב נחמן לרב
הונא דלעיל [קמ"ח]: האומר אם ילדה אשתי כו': קרובה אצל בנו. וגמר ומקנה בכל לבו אצל לעובר אחר לא קנה: בגדסאה. דמן בגדד עיר
שולד זה ובצתבי רב שרירא היא נזכרת: צי עשרה. לפרסומי למילתא: והלכסא המזכה לעובר לא קנה. כרבי יוחנן וכגון שאינו צו
אצל המזכה לעובר שצמעי אשתו קנה דדעמו של אדם קרובה אצל צו: נכסי לצדי דיהו לין מינאי. ולא היתה אשתו מעוברת הלכך לא
קנה כדלקמן דה"ג. לא אמרינן דעתו של אדם קרובה אצל צו אלא היכא דמוכה לעובר שנתעברה אשתו כבר ושזו מלאכתו כי צפר"ח:
צריה קשישא. מאשתו ראשונה: יקנה כחד צרי צו. יקנה כחמס מן הבנים העמידים להולד מאשה זו: אים חולק לטליא במקום בניא. דאף על גב
דבניא לא קנו צכח מתנה זו אפילו חלק אחד דהא ליתנהו אפילו עובר דנימא דעתו של אדם קרובה אצל צו ולא יקנו אלא בתורת
ירשה צמיתת אציהס אפ"ה צריה טליא חלק אחד דהא ליתנהו אפילו עובר צכח מתנה זו חלק אחד מלכד חלקן שירש עם אחיו: אית חולק לטליא כנגד אחד מהן
אילו קני דה"ק ויקנה כחד מצרל דיהו לה מינאי ואף על פי שלא יקנו רואין כמה בניס יהיו לה אם הן שלשה בניס מלכד הקשט
חולקין בארבעה חלקים ויטול זה חלק אחד מהן וחורין וחולקים שלושה חלקים הנותרים לארבעה ויטול כל אחד חלק אחד בתורת
ירשה: טליא. תינוק גדול כדלמך צפרק המוכר את הספינה (לעיל דף פ"א): דלמך ח' רב נחמן נהירנא כי הוו מטיילין טליא וטליאת כבר
שב סרי צשוקא ולא הוו חטאו: צמקוס צניא. כשיירשו הבנים את אציהן אית חולק לטליא עמהם לצד ירושתו כדפרשיט:
ליס חולק לטליא. אלא חלק ירושה בלבד כדמפרש לקמיה [קמ"ג]. דקני כחמור הוא דקאמר ליה קני כחמור מן הבנים שהיו לי
וכי היכי דאניהו לא קנו שהרי לא היו עדיין בלבד כדמפרש לקמיה [קמ"ג]. דקני כחמור הוא דקאמר ליה קני כחמור מן הבנים שהיו לי
וכרכיש

א [ערכין ז. נדה מד: חולין
כ"א]. ב [לעיל ק"ט].
ג יבמות טו: כמות ז.
ד [נבחים כ"ג]. ד [לעיל פ"ה].
ה [נדה מג. א]. ו [לעיל ק"ד].
ו [נדה מד. א]. ז [ז"ל ב'
יחזקן]. ט [ע"פ ספי שכתבו
מו"ס נדה מד. ד"ה איהו
ע"ש].

תורה אור השלם

1 פי תהיין לאיש שתי נשים
האחת אהובה והאחת
שנואה וילדו לו בנים
האהובה והשנואה ויהי הבן
הבכור לשניאיה:
דברים כא טו
2 כי את הבכור בן השנואה
יביר לתת לו פי שנים בכל
אשר יקצא לו פי הוא
ראשית אנו לו משפט
הבכרה: דברים כא יז

הגהות הב"ח

א [תוס' ד"ה דהוא וכו' וס'
דלמך צפרק השוחט
דמתה אמו:

מוסף רש"י

והא הוה עובדא ופרכס.
עירי שצמעי אמו אחר
מיתתה מלתא פרכוס. אלמא
היא מיימא צרישא (נדה טו).
אזכור הלטאה. אם חותמין
אתה מפרכסת החמיה
ואפי"פ שאין צה חיות (נדרין
ט). שהרי זכר הלטאה חותמין
אתה לגמרי וז"ל מפרכסת,
חיתון הונס מפרכס (חולין
כ"א). בגדתה. בעל אנדה,
לי"א כי במקום פסא כנגד
שעמי צננד (יבמות טו).
העיר שצננד וסאה צננד,
פסקס קריו של שרירא
לחון היא נזכרת (מבואות
ט). פי עשרה. לפיכך את
העיר (יבמות טו). המזכה.
מתנה על ידי אחר, לעובר.
צמעי אמו. קנה (מבואות ט).
דאסברחה. גיהליה.
פשיטתו לו טעמא (נדה טו).

מוסף תוספות

א. [ד'מסכתו לאוקמי
טפי בכבורו שלא יטול
חלק בכורה, מלהעמידו
בפשוט שלא ימנע בחלק
הבכורה. מוס' פסיוט מ':
ב. דאמר קרא וילדו לו
בנים עד שיהא בן משעת
לידה שם. ג. [ד'יריש
מוהיה הבכור עד שיהא
בכור משעת הווייה. שם.
ח"ל ריעט וניה:
ג. ונראה לי כיון דקיי"ל
המזכה לבנו קנה,
כמשננו וטעמא שפי"ד
יוחנן הואיל ודעתו של
אדם קרובה אצל בנו,
כירשה הבאה מאליה נמי
קיי"ל דעובר אית ליה
זכיה, דלא אילמא הקנאת
האדם במה שדעתו קרובה
טפי מיררשה הבאה
מאליה.

א) העיר צ"ע דמאי רוב מהל'
דקאמר. ואולי דל"ל חלק אחד
במתלה חמיה וכו'.